

การวิจารณ์เปรียบเทียบวรรณกรรม เรื่อง 《狂人日记》 ฉบับภาษาไทยสองฉบับ

พรรณทิพา อัสวเทพอุทัย¹

บทคัดย่อ

วรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 นับว่าเป็นวรรณกรรมชิ้นเอกเรื่องหนึ่งของจีนในยุคสมัยใหม่ จึงมีผู้แปลออกมาเป็นภาษาไทยหลายสำนวนด้วยกัน งานวิจัยบทนี้มุ่งศึกษา จำนวนการแปลวรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 2 สำนวน คือ สำนวนของสำนักพิมพ์สาวน้อย ซึ่งตีพิมพ์ในพ.ศ.2521 และสำนวนของสำนักพิมพ์ชุมนุมศิลป์ธรรมดา ซึ่งตีพิมพ์ในปี พ.ศ.2546 โดยวิเคราะห์จากมุมมองแบบมหภาค คือ การรักษาลีลาการประพันธ์ของผู้แปล และวิเคราะห์จากมุมมองแบบจุลภาค คือ การแปลชื่อเรื่อง การแปลคำสรรพนาม การใช้ภาษา การเลือกใช้คำ ทั้งยังเสนอปัญหาที่พบในการแปลและแนวทางแก้ไข ซึ่งสำนวนแรกในงานวิจัยบทนี้จะหมายถึงสำนวนของสำนักพิมพ์สาวน้อย และสำนวนที่สองหมายถึงสำนวนของสำนักพิมพ์ชุมนุมศิลป์ธรรมดา

บทนำ

วรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 เป็นบทประพันธ์ชิ้นเอกของหลู่ซัน นักประพันธ์ผู้ยิ่งใหญ่ของจีน และเป็นวรรณกรรมสมัยใหม่ชิ้นแรกที่ประพันธ์ด้วยภาษาไป๋ฮว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เขียนขึ้นเมื่อพ.ศ.2461 ผู้แต่งได้ถ่ายทอดความคิด โจมตีระบบครอบครัว ระบบศีลธรรมจรรยา โจมตีลัทธิขงจื้อที่ครอบงำสังคม ผ่านบทบันทึก

¹ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาธารณรัฐประชาชนจีน

ประจำวันของคนบ้าที่ป่วยเป็นโรคหว่ากระแวง รวมทั้งหมด 13 ตอนด้วยกัน
วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมเสียดสีสังคมที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นวรรณกรรม
เรื่องแรกของวรรณกรรมยุคสมัยใหม่ของจีน

เค้าโครงของการดำเนินเรื่องเป็นบทบันทึกประจำวัน เพื่อให้การใช้ภาษาของ
คนบ้ามีลักษณะสมจริง ภาษาที่ใช้จึงมีลักษณะสับสน ไม่สมเหตุสมผลและเหลวไหลไร้
สาระ ซึ่งเป็นลีลาเฉพาะของเรื่องนี้ จึงนับว่าเป็นเรื่องที่ทำหายอย่างยิ่งสำหรับนักแปล

การวิเคราะห์จากมุมมองมหภาค

ความสามารถในการรักษาลีลาการประพันธ์ของผู้แปล

วรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 นี้ ผู้ประพันธ์ใช้ลีลาภาษาแบบ 文言文² มา
บรรยายในส่วนที่เป็นบทนำ (引言) ซึ่งหมายถึงภาษาหนังสือที่ถือเอาภาษาจีน
โบราณ (古汉语) เป็นพื้นฐาน และใช้ภาษาแบบ 白话文 มาบรรยายในส่วนที่
เป็นบทบันทึกประจำวันคนบ้า ภาษา 白话文 นั้นเป็นภาษาสมัยปัจจุบัน ซึ่งเดิมได้
ถือเอารูปแบบตั้งแต่สมัยราชวงศ์ถังและราชวงศ์ซ่งมาเป็นพื้นฐานระยะเริ่มแรก และจะ
ใช้ในวรรณกรรมชาวบ้านเท่านั้น หลังจากขบวนการ 4 พฤษภาคม จึงเป็นที่แพร่หลาย
จึงเห็นได้ว่าลีลาของภาษาทั้งสองแบบมีความแตกต่างกัน ซึ่งลีลาภาษาดังกล่าวไม่
ปรากฏในลักษณะของภาษาไทย ผู้แปลจึงไม่สามารถใช้ลีลาภาษาไทยให้เทียบเคียง
กับลักษณะลีลาแบบนี้ในภาษาจีนได้ ผู้แปลทั้งสองสำนวนได้ใช้ลีลาในส่วนที่เป็น
ภาษา 文言文 ในบทนำ และ ภาษา 白话文 ในบทที่เป็นบทบันทึกประจำวันของ
คนบ้า แตกต่างกัน กล่าวคือ ส่วนที่บทนำ และ ส่วนบันทึกประจำวันของคนบ้า ของ
สำนวนสำนักพิมพ์สาวน้อยจะมีลักษณะเป็นภาษาเขียนมาก ขณะที่บทนำของสำนวน
ของสำนักพิมพ์หุ่ซุนคิลัทธิธรรมจะมีลักษณะภาษาเขียน และบทบันทึกประจำวันจะเป็น
ลักษณะภาษาพูด ดังตัวอย่าง

² 文言文 เป็นลีลาภาษาซึ่งใช้กันแพร่หลายก่อนสมัยขบวนการ 4 พฤษภาคม ค.ศ.1919

ส่วนที่เป็นบทนำ

“มีพี่น้องอยู่ ๒ คน ——— ขอสงวนนามไว้ก่อน เขาทั้งสองเป็นเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าตั้งแต่ครั้งเป็นนักเรียนมัธยม ; เราจากกันมาหลายปี ข่าวคราวก็ค่อยๆ ขาดหายไป. (สำนักพิมพ์สาวน้อย)

“มีพี่น้องคนหนึ่ง ซึ่งขอสงวนนามไว้ เป็นเพื่อนสนิทของข้าพเจ้าสมัยเรียนมัธยม เมื่อแยกย้ายกันไปนานปี ก็ไม่ได้ข่าวคราวของกันและกัน.....”(สำนักพิมพ์ชุมศิลป์ธรรมดา)

ส่วนที่เป็นบทบันทึกประจำวัน

“อันที่จริง เหตุผลดังกล่าวข้างต้นนั้น บัดนี้พวกเขาน่าจะเข้าใจกันแล้ว.....

ทันใดนั้น ใครคนหนึ่งก็เดินเข้ามา ใครคนนี้อายุประมาณเพียง ๒๐ ลักษณะหน้าตาดูไม่ค่อยซัดนั๊ก เขายิ้มอย่างผ่องใสและค้อมศีรษะให้ข้าพเจ้า ยิ้มของเขาก็ไม่เหมือนยิ้มด้วยความจริงใจ. ข้าพเจ้าเลยถามเขาว่า “เรื่องกินคนไข่มั้ย?” (สำนักพิมพ์สาวน้อย)

“อันที่จริง เหตุผลเหล่านี้ เมื่อถึงตอนนี้ พวกเขาก็ควรจะรู้มานานแล้ว.....

แล้วจู่ๆ ก็มีคนมาคนหนึ่ง อายุอานามราวๆ ยี่สิบ รูปร่างหน้าตาไม่เป็นที่ชัดเจนนัก ใบหน้าเต็มไปด้วยรอยยิ้ม ผงกหัวให้ฉัน รอยยิ้มของเขาไม่คล้ายกับรอยยิ้มที่แท้จริง ฉันจึงถามเขาไปว่า “เรื่องกินคน ถูกต้องไหม” (สำนักพิมพ์ชุมศิลป์ธรรมดา)

จะเห็นได้ว่า ภาษา 白話文 ในบทที่เป็นบทบันทึกประจำวันของคนบ้า ของทั้งสองสำนวน มีความแตกต่างอย่างเห็นได้ชัด เช่น สำนวนแรก ใช้คำว่า “ทันใดนั้น” สำนวนที่สองใช้คำว่า “แล้วจู่ๆ” หรือ ในสำนวนแรก ผู้แปลใช้คำว่า “ค้อมศีรษะให้ข้าพเจ้า” อีกสำนวนแปลว่า “ผงกหัวให้ฉัน”

ผู้วิจัยเห็นว่า ที่ผู้แปลของสำนักพิมพ์สาวน้อย เลือกแปลเป็นภาษาเขียนในทั้งสองฉบับ เพราะวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นวรรณกรรมชิ้นเอกของหลู่ซิ่น ผู้แปลจึงเลือกใช้ภาษาที่ค่อนข้างเป็นภาษาเขียน ซึ่งมีความไพเราะ สละสลวยกว่าภาษาพูด ผู้

แปลต้องการให้ภาษาที่ออกมามีลักษณะเป็นภาษาวรรณกรรมมากกว่า ขณะที่สำนวนของสำนักพิมพ์ชุมศิลป์ธรรมดา ต้องการให้เห็นความแตกต่างของลีลาภาษาในทั้งสองระดับ ซึ่งตรงตามจุดประสงค์ของผู้ประพันธ์ที่เลือกใช้ภาษา 文言文 เขียนในส่วนที่เป็นบทนำ โดยผ่านตัวละครที่มีสภาวะจิตปกติเป็นผู้เขียนดำเนินเรื่อง และให้คนที่สภาวะจิตไม่ปกติใช้ภาษา 白話文 ในส่วนที่บทบันทึกประจำวัน การที่ให้คนที่สภาวะจิตไม่ปกติใช้ภาษา 白話文 นั้น เพราะผู้แต่งต้องการให้เป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิวัติวรรณกรรมสมัยใหม่ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงทั้งด้านภาษา วิธีการเขียน จดมุ่งหมาย และเนื้อหา ล้มเลิกภาษาเขียนและวรรณคดีโบราณที่เคยปฏิบัติเป็นแบบฉบับ ผู้วิจัยจึงเห็นว่า สำนวนของสำนักพิมพ์ชุมศิลป์ธรรมดา สามารถแปลถ่ายทอดลีลาการประพันธ์ได้ตรงวัตถุประสงค์ของผู้ประพันธ์มากกว่า แม้ว่าลีลาภาษาดังกล่าวจะไม่มีในภาษาไทย แต่ผู้แปลก็ได้พยายามใช้ภาษาเขียนและภาษาพูดในยุคสมัยของผู้แปลเทียบเคียงถ่ายทอดออกมาสู่ผู้อ่านให้ใกล้เคียงที่สุด

นอกจากนี้ ถ้าพิจารณาในแง่ยุคสมัยของภาษาของบทประพันธ์ จะเห็นว่าได้ว่าตรงกับรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวของไทย ซึ่งวิไล วิวัฒน์ศรี³ มีความเห็นว่า ในกรณีภาษาต้นฉบับเป็นภาษาเก่า ผู้แปลก็ต้องพยายามหาคำเก่ามาใช้ รวมถึงรูปประโยคจะต้องเป็นภาษาเก่าด้วย เพื่อให้เกิดความสมจริงและได้บรรยากาศในบริบทด้านภาษา วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ แต่จะเห็นได้ว่าผู้แปลทั้งสองสำนวนต่างก็ใช้ภาษาในยุคสมัยของตนแปลถ่ายทอดออกมา โดยมีได้ใช้ภาษาในสมัยรัชกาลที่ 6 แต่อย่างใด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าความจำเป็นที่จะใช้ภาษาเก่าเพื่อแปลต้นฉบับเท่านั้น ขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของผู้แปล ถ้าผู้แปลมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้อ่านในยุคสมัยของตนได้เข้าใจเนื้อหาสาระของต้นฉบับได้ง่ายขึ้น มากกว่าการ

³ วลัยดา วิวัฒน์ศรี, การแปลวรรณกรรม, กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย , 2547 : 289 , 305

ต้องการรักษาสีลาการใช้คำให้ตรงยุคสมัยของภาษาต้นฉบับ ก็สามารถเลือกใช้ภาษาในยุคสมัยของตนแปลถ่ายทอดออกมาได้ ซึ่งผู้วิจัยมิได้เห็นว่าการแปลในลักษณะนี้เป็น การแปลที่ผิดแต่อย่างใด

ลักษณะเฉพาะของภาษาในบทประพันธ์

ลักษณะภาษาสับสนและไม่มีลำดับก่อนหลัง เป็นลีลาเฉพาะในบทประพันธ์เรื่องนี้ กล่าวคือ ไม่มีการเรียงลำดับความคิด ไม่สมเหตุสมผล และแฝงไปด้วยนัย ซึ่งเป็นลักษณะการใช้ภาษาของคนบ้า เช่น ในบทที่เจ็ดย่อหน้าแรก “欢天喜地的发出一种呜呜咽咽的笑声” ถ้าแปลตามตัวอักษร จะแปลได้ว่า “ส่งเสียงหัวเราะฮือๆ ด้วยความลึกลด” “呜呜” คือ เสียงร้องไห้ มิใช่เสียงหัวเราะ “欢天喜地” คือ อาการแสดงความคิดใจด้วยความลึกลด จากบริบทที่คนบ้าเขียนบรรยายว่าคนอื่นส่งเสียงหัวเราะแบบมีเสียงร้องไห้ปนอยู่ด้วยนั้น เนื่องจากคนบ้าคิดว่า คนอื่นบิบบังคับตนให้ฆ่าตัวตาย ถ้าทำสำเร็จ ก็ไม่ต้องรับโทษฐานฆ่าคนตาย แต่เพื่อให้ดูไม่มีพิรุณจึงต้องทำเป็นร้องไห้เสียใจ กล่าวคือ คนบ้าคิดว่า ถ้าตนฆ่าตัวตาย คนอื่นคงแกล้งทำเป็นร้องไห้ แต่ภายในใจกลับรู้สึกดีใจ การแสดงอารมณ์แฝงที่ขัดแย้งไปพร้อมกันนี้ เป็นสิ่งที่ทำทนายอย่างยิ่งสำหรับนักแปลว่าจะแปลอย่างไร จึงจะถ่ายทอดนัยแฝงของผู้ประพันธ์ได้ ผู้แปลทั้งสองสำนวนแปลออกมามีดังนี้

“แน่นอนพวกเขาจะส่งเสียงหัวเราะเอิกอ้ากด้วยความลึกลด” (สำนักพิมพ์สวนน้อย)

“แล้วก็จะหัวเราะเอิกอ้าก ออกมาด้วยความลึกลดเป็นธรรมดา” (สำนักพิมพ์ชุมนุมศิลปิน)

จะเห็นได้ว่า ผู้แปลทั้งสองสำนวนต่างแปลคำว่า “呜呜” เป็นคำว่า “เอิกอ้าก” และ “เอิกอ้าก” ซึ่งคำทั้งสองเป็นคำเลียนเสียงหัวเราะในภาษาไทย มิใช่เสียงร้องไห้ เท่ากับว่าผู้แปลไม่รักษาสีลาภาษาของผู้แต่ง ที่ต้องการแสดงให้เห็นการใช้ภาษาของคน

บ้า ที่มีลักษณะ สับสน อันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะในบทประพันธ์นี้ อีกทั้งยังไม่ถ่ายทอดความคิดของคนบ้า ที่คิดว่าการกระทำกับความคิดของคนอื่นไม่ตรงกัน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเพื่อรักษาสีลาภาษาเฉพาะในบทประพันธ์เรื่องนี้ ผู้แปลควรใช้วิธีการแปลตามตัวอักษร คือแปลเป็นว่า “ส่งเสียงหัวเราะฮือๆ ด้วยความลึงโลด” และให้ทำเชิงอรรถอธิบายไว้ ทั้งนี้เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความหมายแฝงของผู้แต่ง

วิธีการแปล

จะเห็นได้ชัดว่าผู้แปลสำนวนแรก ใช้วิธีการและเทคนิคการแปลหลากหลายรูปแบบ เช่น การแปลโดยอรรถะ การแปลตามตัวอักษร และการแปลแบบอธิบายเพิ่มเติม โดยเน้นรักษาวรรณกรรมปลายทางเป็นหลัก สำนวนแปลจึงเป็นธรรมชาติ สอดคล้องกับลักษณะของภาษาไทย ขณะที่สำนวนการแปลฉบับหลังจะใช้ การแปลตามตัวอักษรเป็นส่วนใหญ่ กล่าวคือ ผู้แปลยึดการแปลคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค เนื่องจากผู้แปลเน้นรักษารูปแบบภาษาต้นฉบับมากเกินไป ทำให้บางครั้งสำนวนการแปลเป็นภาษาแปลกๆ ไม่สอดคล้องกับความนิยมในการใช้ภาษาของคนไทย เช่น ในบทนำ

“..... 惟人名虽皆村人，不为世间所知，无关大体，.....”

“.....ชื่อที่ปรากฏในบันทึกล้วนเป็นชาวบ้านที่ไม่มีชื่อเสียงเรียงนาม ไม่มีความสำคัญอะไร” (สำนักพิมพ์สวนน้อย)

“.....จะมีเพียงแต่ชื่อบุคคล แม้จะเป็นเพียงชื่อชาวบ้าน ไม่เป็นที่รู้จักของโลก และไม่กระทบกระเทือนกับสาระนัก” (สำนักพิมพ์หุ่ยมศิลป์ธรรมดา)

ประโยค “不为世间所知，无关大体” ถ้าแปลตามตัวอักษร คือ “ไม่เป็นที่รู้จักของโลก และไม่มีผลกับส่วนใหญ่นัก” ซึ่งสำนวนแรกได้แปลโดยอรรถะ คือ การไม่เป็นที่รู้จักของโลก ก็คือ การไม่มีชื่อเสียงนั่นเอง และการที่ไม่มีผลกับส่วนใหญ่นัก ก็คือ การไม่มีความสำคัญ ขณะที่สำนวนที่สองแปลแบบรักษาโครงสร้างและ

ความหมายของคันฉပ် จะเห็นว่าสำนวนแรกแปลได้ใจความกระชับ และมีความไพเราะสละสลวยกว่า โดยที่ยังรักษาความหมายเดิมของคันฉပ်ไว้ได้ หรือในบทที่สิบ ข้อหนึ่งที่หนึ่ง ที่ว่า

“大清早，去寻我大哥；他立在堂门外看天，我便走到他背后，拦住门，格外沉静，格外和气的对他说，”

“เข่าครู ข้าพเจ้าไปหาพี่ใหญ่ แกกำลังยืนดูท้องฟ้าอยู่ที่หน้าห้องโถง ข้าพเจ้าเดินไปยืนขวางประตูอยู่ข้างหลังแก แล้วพูดด้วยความสงบเสียงเย็นเป็นพิเศษว่า: (สำนักพิมพ์สาวน้อย)

“ตอนเข่าครู ฉันไปหาพี่ใหญ่ เขายืนดูอยู่นอกโถงมองฟ้า ฉันจึงเดินไปทางด้านหลังของเขา ขวางประตูเอาไว้ สงบนิ่ง แล้วพูดกับเขาอย่างสุภาพว่า: (สำนักพิมพ์ชุมนุมศิลปกรรมคา)

จากบทแปลข้างต้น เห็นได้ชัดว่า สำนวนแปลที่สอง เป็นการแปลคำต่อคำ ประโยคต่อประโยค ยึดการรักษาโครงสร้างภาษาของคันฉပ် ขณะที่สำนวนแรก มีการแปลแบบเรียงเรียงประโยคใหม่ คือรวมกริยาสองกริยา คือ เดินไปข้างหลัง กับ ขวางประตู เป็นประโยคเดียวกันแทน โดยให้บุพบทวลี “อยู่ข้างหลัง” ทำหน้าที่เป็นภาคขยายกริยา ทำให้ภาษามีความไพเราะสละสลวย กระชับได้ใจความ โดยที่ความหมายของคันฉပ်มิได้เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้ในด้านการจัดวางรูปแบบบทแปล เช่น การย่อหน้า การเว้นวรรค ผู้วิจัยพบว่า สำนวนแรกค่อนข้างรักษารูปแบบให้ตรงกับสำนวนคันฉပ် ขณะที่สำนวนที่สองมีการจัดวางใหม่ เช่น

“พี่ใหญ่พูดว่า “วันนี้ดูเหมือนเธอสบายดีนี่” “ครับ” ข้าพเจ้าตอบ พี่ใหญ่พูดอีกว่า

“วันนี้เชิญคุณหมอเหอมาตรวจอาการไข้ให้เธอ “ได้ครับ!” ข้าพเจ้าว่า” (สำนักพิมพ์
สาวน้อย)

“วันนี้ดูเหมือนว่าแจะสบายดี”

ฉันทตอบไปว่า “ใช่”

พี่ใหญ่พูดว่า “วันนี้เชิญอาจารย์เหอมาตรวจโรคให้แก”

ฉันทก็ตอบไปว่า “ได้” (สำนักพิมพ์ชุมนุมศิลปกรรม)

ผู้วิจัยพบว่า ส่วนแรกมีการนำลักษณะการใช้เครื่องหมายวรรคตอนใน
ภาษาจีนมาใช้ในภาษาแปล เช่น ในบทที่เจ็ด ย่อหน้าที่สอง ที่ว่า “พวกเขากินแต่เนื้อ
คนตายเท่านั้น! ——ข้าพเจ้ายังจำได้ในหนังสืออะไรเล่มหนึ่งกล่าวไว้ว่า……”

ในภาษาไทยไม่ใช้เครื่องหมาย “——” ดังกล่าว เพื่อขยายความด้านหน้า หรือ
การใช้เครื่องหมาย “.” เพื่อใช้จบประโยค ก็มีได้พบในภาษาไทยเช่นกัน ซึ่งการใช้
เครื่องหมายวรรคตอนในส่วนที่สองจะใช้ได้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยมากกว่า

นอกจากวิธีการแปลโดยอรรถและการแปลตามตัวอักษรดังที่กล่าวไว้ข้างต้น
แล้ว ผู้แปลทั้งสองสำนวนยังใช้การแปลแบบเพิ่มเติม การแปลแบบละ เพื่อให้
สอดคล้องกับความนิยมในภาษาไทย เช่น ในบทที่สิบ ย่อหน้าแรก

“大清早，去寻我大哥；他立在堂门外看天，……”

“เขารู้ ข้าพเจ้าไปหาพี่ใหญ่. แกกำลังยืนดูท้องฟ้าอยู่ที่หน้าโถง” (สำนักพิมพ์
สาวน้อย)

“ตอนเขารู้ ฉันทไปหาพี่ใหญ่ เขายืนดูอยู่นอกโถงมองฟ้า” (สำนักพิมพ์ชุมนุมศิลป
กรรม)

จะเห็นได้ว่า ต้นฉบับมิได้มีประธานของประโยค แต่ผู้แปลทั้งสองสำนวนได้เติม
ประธาน “ข้าพเจ้า” และ “ฉันท” เข้าไป ทำให้ภาษามีความสละสลวยมากยิ่งขึ้น เพราะใน
บริบทดังกล่าว ในภาษาไทยไม่นิยมละประธาน

《狂人日记》ยังได้กล่าวถึงเหตุการณ์ บุคคลในประวัติศาสตร์ และวาตะในหนังสือสมัยโบราณไว้มากมาย เนื่องจากผู้แปลทั้งสองสำนวนได้คำนึงถึงผู้อ่าน จึงได้ทำเชิงอรรถอธิบายไว้ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ Eugene A. Nida นักแปลและนักทฤษฎีการแปลที่เสนอแนวคิด “dynamic equivalence” จากมุมมองของภาษาศาสตร์สังคมและประสิทธิผลในการสื่อสารทางภาษาว่า การแปลควรถ่ายทอดสารที่ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดประสิทธิผลในการสื่อสาร การแปลความหมายของคำบางครั้งต้องศึกษาถึงแหล่งที่มาของคำ และอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจ⁴

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยได้พบเนื้อหาบางส่วน ที่ผู้วิจัยเห็นว่าผู้แปลน่าจะทำเชิงอรรถอธิบายเพิ่มเติม เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายแฝงของผู้แต่งมากยิ่งขึ้น เช่น ในบทที่สอง ย่อหน้าที่สามที่ว่า

“只有廿年以前，把古久先生的陈年流水簿子，踹了一脚，古久先生很不高兴。”

“ถ้ามีก็เมื่อ ๒๐ ปีก่อน โน้นข้าพเจ้าเคยกระเทีบบสมุดบัญชีเก่าแก่ของนายกูจิ่ว ทำให้แกลไม่พอใจมาก” (สำนักพิมพ์สาวน้อย)

“มีแต่เมื่อ ยี่สิบปีก่อนฉันได้เหยียบสมุดบัญชีร่ำร่ำของคุณโบราณเข้า คุณโบราณไม่พอใจมาก” (สำนักพิมพ์ขุมศิลป์ธรรมดา)

โดยทั่วไปหลักการแปลชื่อบุคคลควรที่จะแปลตามเสียงอ่านในภาษานั้นๆ⁵ ซึ่งในเรื่อง 《狂人日记》 ปรากฏชื่อตัวละครไม่มาก แต่มีชื่อตัวละครชื่อหนึ่งซึ่งผู้ประพันธ์ตั้งขึ้นโดยใช้กลวิธีการพ้องเสียง เพื่อสื่อเน้นแฝง คือ ตัวละคร “古久先生” ซึ่งผู้แปลสำนวนแรกแปลโดยแปลทับศัพท์เป็น

⁴ 方梦之. 翻译新论与实践. 青岛: 青岛出版社, 2004 :128-130.

⁵ อ้างเรื่องเดียวกัน หน้า 246

“นายกู๋จิว” ส่วนสำนวนที่สองแปลเป็นว่า “คุณโบราณ” คำว่า “古久” นั้นพ้องเสียงกับคำว่า “古旧” ซึ่งหมายความว่า “เก่าแก่” “โบราณ” และวลีที่ว่า “กระต๊อบสมุดบัญชีเก่าแก่” นั้นก็เต็มไปด้วยความหมายแฝง “สมุดบัญชีเก่าแก่” ในที่นี้หมายถึงประวัติศาสตร์การปกครองในระบบศักดินาอันยาวนานของจีนนั่นเอง⁶ การที่ผู้แปลสำนวนแรกแปล “古久先生” เป็นแบบทับศัพท์ ผู้ที่ไม่เข้าใจภาษาจีนอาจจะไม่เข้าใจความหมายแฝงของคำนี้ ขณะที่สำนวนที่สองแปล “古久先生” เป็นแบบแปลอรรถะ เป็นคำว่า “คุณโบราณ” ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นการสื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมายแฝงชัดเจนเกินไป อีกทั้งยังมีคนส่วนน้อยที่จะตั้งชื่อตัวเองว่า “คุณโบราณ” ผู้วิจัยเห็นว่า ถ้าแปลเป็นคำว่า “นายกู๋จิว” แล้วทำเชิงอรรถอธิบายเพิ่มเติม จะสามารถรักษาลีลาการใช้คำ และสื่อความหมายแฝงของผู้ประพันธ์ได้อย่างครบถ้วน

การวิเคราะห์ในมุมมองจุลภาค

การแปลชื่อเรื่อง

จะเห็นได้ว่า สำนวนแรกแปลเป็น “บันทึกประจำวันของคนบ้า” ส่วนสำนวนที่สองแปลเป็น “บันทึกของคนบ้า” คำว่า “日记” แปลเป็นไทยได้ว่า “บันทึกประจำวัน” “อนุทิน” ซึ่งผู้แปลสำนวนที่สอง แปล “日记” ว่า “บันทึก” แม้ว่าความหมายอาจจะขาดตกไป แต่เนื่องจากในส่วนของบทนำ ที่กล่าวว่า ดูจากสีหมึกและตัวหนังสือที่ไม่เหมือนกัน จึงรู้ว่ามิใช่เขียนวันเดียวกัน ซึ่งหมายความว่ามิได้เขียนเป็นประจำทุกวัน ดังนั้นเมื่อผู้แปลสำนวนที่สอง แปล “日记” เป็นคำว่า “บันทึก” จึงไม่ผิดแต่อย่างใด

⁶四川省鲁迅研究学会. 鲁迅作品手册 [M]. 成都: 四川社会科学院出版社, 1989. 9:43.

การแปลคำสรรพนาม

ในที่นี้จะขอกล่าวในส่วนที่เป็นบทบันทึกประจำวัน ตัวละครหลักในบทประพันธ์เรื่องนี้ คือ คนบ้า ซึ่งใช้คำสรรพนามบุรุษที่หนึ่งคือคำว่า “我” ในการกล่าวถึงตนเองตลอดเรื่อง ขณะที่คำสรรพนามบุรุษที่หนึ่งในภาษาไทยมีอยู่หลายคำ สำนวนแปลสำนวนแรกเลือกใช้คำว่า “ข้าพเจ้า” ในส่วนที่เป็นบทบรรยายและใช้คำอื่นๆ เช่นคำว่า “ฉัน” “ผม” “ข้า” บ้างในส่วนที่เป็นบทสนทนาตามอารมณ์และวัตถุประสงค์ของผู้พูด ส่วนในสำนวนที่สองเลือกใช้คำว่า “ฉัน” เกือบทั้งหมดตลอดเรื่อง ส่วนสรรพนามบุรุษที่สอง ผู้แปลสำนวนแรกใช้คำว่า “คุณ” “เอ็ง” สำนวนที่สองก็ใช้ว่า “คุณ” “แก” เป็นต้น ซึ่งมีอยู่ส่วนหนึ่งในบทที่สิบ ย่อหน้าที่สิบสอง ที่เห็นได้ว่า ผู้แปลทั้งสองสำนวนใช้คำสรรพนามแตกต่างกันมากคือ

“你们可以改了，从真心改起！要晓得将来容不得吃人的人，活在世上

“พวกเอ็งกลับเนื้อกลับตัวกันได้แล้ว และต้องทำด้วยความจริงใจ! จงรู้ไว้ว่า วันข้างหน้าจะไม่ให้มีคนกินคนอยู่ในโลกนี้” (สำนักพิมพ์สาวน้อย).

“พวกคุณแก้ไขได้แล้ว เริ่มแก้ไขจากความจริงใจ จะต้องรู้ว่าต่อไปจะยอมให้คนที่กินคนอาศัยอยู่บนโลกไม่ได้” (สำนักพิมพ์หุ่ยมศิลป์ธรรมดา)

เห็นได้ชัดว่าผู้แปลทั้งสองสำนวนใช้คำในระดับภาษาที่แตกต่างกันมาก เนื่องจากผู้แปลเข้าถึงอารมณ์ของตัวละครได้แตกต่างกัน ผู้แปลสำนวนแรกเห็นว่า ผู้แต่งต้องการเรียกร้องให้คนจีนลุกขึ้นมาเปลี่ยนแปลงสิ่งต่างๆ ในสังคม สำนวนการใช้

น้ำเสียงจึงมีความก้าวร้าวและดุเดือดกว่าสำนวนที่สอง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าน้ำเสียงที่ก้าวร้าวเช่นนี้น่าจะถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครในขณะนั้นมากกว่าสำนวนที่สอง

ปัญหาที่พบในการแปล

ปัญญา บริสุทธี⁷ (อ้างใน สุพรรณิ ปิ่นมณี) ตั้งข้อสังเกตว่าข้อผิดพลาดในการแปลอาจเกิดขึ้นได้สองขั้นตอน คือ ขั้นตอนการจับความหมายจากต้นฉบับ และขั้นตอนการถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาแปล ซึ่งผู้วิจัยพบข้อผิดพลาดดังกล่าวในทั้งสองสำนวนดังนี้

ขั้นตอนการจับความหมายจากต้นฉบับ เช่นในบทที่หนึ่ง ย่อหน้าที่หนึ่ง

“今天晚上，很好的月光
我不见他，已是三十多年；今天见了，精神分外爽快。

“ คืนนี้แสงจันทร์แจ่มกระจ่างมาก.

ไม่ได้พบมา ๓๐ กว่าปีแล้ว ได้เห็นในวันนี้ จึงทำให้รู้สึกเบิกบานใจยิ่งขึ้น”
(สำนักพิมพ์สวนน้อย)

“คืนนี้ แสงจันทร์อันงามดี

ฉันไม่พบเขาเป็นเวลาสามสิบกว่าปีแล้ว วันนี้ได้เจอ จิตใจปลอดโปร่งมาก”
(สำนักพิมพ์ขุมศิลป์ธรรมดา)

ผู้ประพันธ์เริ่มการเปิดเรื่องโดยบรรยายลักษณะของแสงจันทร์ ซึ่งความหมายของแสงจันทร์ในที่นี้ มิใช่แสงจันทร์ในความหมายหลัก (primary meaning) แต่เป็นความหมายเชิงเปรียบเทียบ คือ อนาคตที่เต็มไปด้วยความหวัง⁸ ซึ่งในประโยค “我不见他，已是三十多年” คำว่า “他” ในที่นี้หมายถึงแสงจันทร์ ผู้แปล

⁷ สุพรรณิ ปิ่นมณี, การแปลขั้นสูง, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 : 62

⁸ 史志述, 鲁迅小说解读[M]. 北京: 中国社会科学出版社, 2004. 8:18.

ในสำนวนแรกใช้วิธีละการแปล “他” ขณะที่สำนวนที่สองแปลเป็นคำว่า “เขา” การเลือกใช้คำว่า “เขา” ทำให้ผู้อ่านเข้าใจผิดได้ว่า “เขา” ในที่นี้หมายถึง ตัวบุคคลมิได้ หมายถึงแสงจันทร์ หรือในบทที่แปลซึ่งปรากฏคำว่า “对么” อยู่หลายแห่ง คำว่า “对么” นี้เป็นภาษาท้องถิ่นของผู้ประพันธ์⁹ ซึ่งก็คือคำว่า “对吗” ในภาษาจีนกลางนั่นเอง คำว่า “对么” มีอยู่สองความหมาย คือ “ถูกต้อง” และ “ใช่ไหม” ผู้แปลสำนวนแรกแปล เป็นคำว่า “ใช่มั๊ย” ทั้งหมด ขณะที่ สำนวนที่สองแปลเป็นว่า “ถูกต้อง” ทั้งหมด ซึ่งมีความหมายแตกต่างกันมาก เมื่อพิจารณาทางบริบทแล้ว คำว่า “对么” น่าจะมีความหมายว่า “ถูกต้อง” มากกว่า เพราะใน ประโยคที่คนบ้ากล่าวว่า “不对? 他们何以竟吃?!” คือคนบ้าต้องการจะกล่าวว่า ถ้าการกินคน เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เหตุใดจึงจะต้องกินคนอีก และในประโยค “从来如此, 便对么?” คือคนบ้าถามว่า “แต่ไหนแต่ไรก็เป็นอย่างนี้ จึงเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือ” คำว่า “对么” ในบริบทนี้จึงน่าจะแปลว่า “ถูกต้อง” มากกว่า

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นถึงการจับความหมายจากต้นฉบับที่คิดนำมาสู่ การถ่ายทอดความหมายที่ผิด ซึ่งปัญญา บริสุทธี อธิบายถึงสาเหตุของข้อบกพร่องดังกล่าวว่าสืบเนื่องมาจากการ ไม่มีความรู้ในภาษาต่างประเทศอย่างพอเพียง และการขาดความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาสาระของต้นฉบับ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทำ ความเข้าใจต้นฉบับให้ถ่องแท้ ซึ่งสามารถศึกษาค้นคว้าวิจัยจากบทวิจัยหรือของบทวิจารณ์ของนักวิชาการที่ทำเกี่ยวกับบทประพันธ์นั้นๆ เพื่อผู้แปลจะได้สามารถ เข้าถึงความหมายและเจตนารมณ์ของผู้ประพันธ์ได้อย่างแท้จริง

⁹ 曾建生《解读鲁迅小说应具有的几种语言观——以《狂人日记》为例[J]. 语文学刊(高校版), 2005年, 第5期.

ขั้นตอนการถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาแปล

ปัญญา บริสุทธี¹⁰ (อ้างใน สุพรรณิ ปิ่นมณี) กล่าวว่า การถ่ายทอดความหมายเป็นภาษาแปลเป็นขั้นตอนที่พบข้อบกพร่องได้มากที่สุด เนื่องจากแม้ว่าผู้แปลจะเข้าใจเนื้อหาสาระของต้นฉบับได้ล่องแท้ แต่ยังไม่สามารถถ่ายทอดภาษาออกมาให้เป็นธรรมชาติ และคงความหมายของต้นฉบับ ก็ยังไม่ถือว่าเป็นการแปลที่ดี เช่น คำว่า “迫害狂” ในส่วนของบทนำ ส่วนแรกแปลเป็น “บ้าถูกปองร้าย” และส่วนที่สองแปลเป็น อาการป่วยของเขาอยู่ในประเภท “ถูกให้ร้ายจนจิตวิปลาสไป” ซึ่งถ้าพิจารณาจากบริบทแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า คำที่เหมาะสมที่สุดที่ใช้เรียกโรคดังกล่าว คือ “โรคหวาดระแวง”¹¹ (Persecutory delusions จิตแพทย์บางท่านเรียกว่า “โรคหลงผิด” แต่จิตแพทย์หลายท่านเรียกว่า “โรคหวาดระแวง” และ “โรคหวาดระแวง” เป็นที่นิยมใช้มากกว่า) โรคดังกล่าวเป็นโรคผิดปกติทางสภาพจิตใจ เกิดจากที่ผู้ป่วยได้รับการทำร้าย จึงทำให้ ผู้ป่วยมักจะมีอาการประสาทหลอนว่าจะมีผู้อื่นมาทำร้าย ผู้แปลส่วนแรกแปลถอดความหมายออกมาว่า “บ้าถูกปองร้าย” ทำให้กลายเป็นภาษาที่แปลกสำหรับภาษาในปัจจุบัน ส่วนส่วนที่สองแม้ว่าจะเข้าใจความหมายของโรคนี้แล้ว แต่ผู้แปลแปลเป็นว่า อาการป่วยของเขาอยู่ในประเภท “ถูกให้ร้ายจนจิตวิปลาสไป” ซึ่งถือว่ายังเลือกใช้คำไม่เหมาะสม และถ้าแปลกลับเป็นภาษาจีนจะได้เป็นว่า “受迫害导致精神分裂” แทน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า “โรคหวาดระแวง” จะตรงกับว่า “迫害狂” มากที่สุด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบข้อบกพร่องในลักษณะที่ผู้แปลแปลเกินความหมายเดิม

¹⁰ สุพรรณิ ปิ่นมณี, การแปลขั้นสูง, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 : 62

¹¹ นพ.เกษม ตันติผลาชีวะ. โรคหลงผิด.

http://www.elib-online.com/doctors2/mental_delusion01.html, 2000-4-9.

ของคันฉပ် หรือแปลไม่ครบใจความของคันฉပ် ซึ่งสำนวนแรกจะมีการแปลเกินมากกว่าสำนวนที่สองอย่างเห็นได้ชัด เช่นในบทที่สาม ย่อหน้าที่ 11

“.....佃户说了这许多话，却都笑吟吟的睁着怪眼睛看我”

“.....คำพูดมากมายของลูกนา ล้วนจ้องดูข้าพเจ้ายิ้มๆ อย่างมีเลศนัยด้วยสายตาอันแปลกประหลาด.....” (สำนักพิมพ์สวนน้อย)

และในบทที่สิบ ย่อหน้าที่ 7

“.....有的是仍旧青面獠牙，抿着嘴笑。”

“.....บางคนหน้าตาดูร้ายน่ากลัวเหมือนเดิม และยิ้มอย่างมีเลศนัย”

ความหมายของวลีที่ว่า “笑吟吟 และ “抿着嘴笑” ต่างไม่มีความหมายว่า “ยิ้มอย่างมีเลศนัย” และถ้าแปลวลีกลับเป็นภาษาจีน จะแปลได้ว่า “他的笑容里藏着计谋” แทน จึงเห็นได้ว่าผู้แปลแปลเกินความหมายเดิมของคันฉပ်

ข้อบกพร่องในการถ่ายทอดความหมายจากความหมายเชิงวัฒนธรรม

Mildred L.Larson¹² กล่าวว่าสิ่งที่นับว่าเป็นปัญหายากที่สุดประการหนึ่งในการแปลคือ ความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรม คนต่างวัฒนธรรมย่อมมองสิ่งต่างๆ จากแง่มุมของตัวเองทั้งสิ้น เช่นในเรื่องนี้ ปรากฏคำว่า “铁青” อยู่หลายแห่ง คำว่า “铁青” ถ้าแปลตามอักษร หมายความว่า เป็นสีเขียวเหมือนเหล็ก ใช้เมื่อต้องการบรรยายลักษณะของคนในเวลาที่หวาดกลัว โกรธ หรือเจ็บไข้ได้ป่วย เช่นในบทที่แปด ย่อหน้าที่สิบ ในประโยคที่ว่า “他便变了脸，铁一般青。睁着眼说，...” ผู้แปลสำนวนแรกแปลเป็น “ใบหน้าของเขาเปลี่ยนสี เขียวอย่างกับสีเหล็ก แล้วเบิกตาพูดว่า” ส่วนสำนวนที่สองแปลเป็น “หน้าของเขาเปลี่ยนสีไป เขียว

¹² สุพรรณิ ปันมณี, การแปลชั้นสูง, กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549 :

ซิดดิงเหล็ก ถลึงตาพูดว่า” การเปรียบเทียบว่าเขียวเหมือนสีเหล็กหรือเขียวเหมือนเหล็ก นั้น ไม่ปรากฏในภาษาไทยซึ่งคนไทยถ้าจะเปรียบเทียบสีเขียวว่ามีลักษณะอย่างไร จะเปรียบเทียบว่าเขียวดังปีกแมลงทับบ้าง เขียวเหมือนมรกตบ้าง เป็นต้น แต่จากในบริบทนี้ ตัวละครรู้สึกโกรธ ที่คนบ้าพยายามชักใช้ถามเรื่องกินคน ว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องหรือไม่ ผู้วิจัยเห็นว่า “铁青” ในบริบทนี้ ควรใช้วิธีการแปลแบบอรรถะ เป็นว่า “เขาชักหน้าสีหน้าโกรธ แล้วถลึงตาพูดว่า....” น่าจะเหมาะสมกว่า

บทสรุป

หลู่ซว้น ได้ชื่อว่าเป็นผู้มีลีลาการใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว และยิ่งในวรรณกรรมเรื่อง 《狂人日记》 นั้น ยิ่งเป็นภาษาที่มีลักษณะแปลกเด่นกว่าเรื่องอื่น คือสับสน ไม่มีการเรียงลำดับความคิด ผู้แต่งมีการแบ่งประโยค การใช้คำที่แปลกที่ไม่เป็นตามไวยากรณ์ของจีน การใช้ภาษาถิ่น และยังแฝงไปด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ มากมาย แม้ว่าผู้แปลทั้งสองสำนวนมีข้อผิดพลาดอยู่บ้าง แต่เห็นได้ว่า ผู้แปลทั้งสองสำนวนได้ศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจต้นฉบับอย่างมาก จึงจะเข้าใจและถ่ายทอดออกมาได้

ผู้วิจัยหวังว่า บทวิจัยชิ้นนี้ จะเป็นประโยชน์ในการชี้แนะแนวทางในการแปลวรรณกรรมเรื่องอื่นๆบ้าง ผู้วิจัยเห็นว่าผู้แปลควรตระหนักถึงจุดประสงค์การแปลของตนและคำนึงถึงผู้อ่านกลุ่มเป้าหมายว่าคือใคร เช่น สำหรับนักอ่านชาวไทยที่ไม่มีความรู้ภาษาจีน และประวัติศาสตร์วัฒนธรรมจีน ผู้แปลอาจจะต้องมีบทนำ และทำเชิงอรรถอธิบาย ซึ่งบางท่านอาจเห็นว่าการทำเช่นนี้อาจทำให้ “วรรณกรรม” กลายเป็น “สารานุกรม” ไป ผู้แปลอาจจะทำเป็นภาคผนวกเพื่ออธิบายรายละเอียดต่างๆ เช่น สัญลักษณ์ ความหมายแฝง ให้ผู้อ่านได้เข้าใจมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- วัลยา วิวัฒน์ศร. การแปลวรรณกรรม. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- สุพรรณิ ปันมณี. การแปลขั้นสูง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549.
- 方梦之. 翻译新论与实践. 青岛: 青岛出版社, 2004.
- 四川省鲁迅研究学会. 鲁迅作品手册 [M]. 成都: 四川社会科学院出版社, 1989.
- 史志谨. 鲁迅小说解读[M]. 北京: 中国社会科学出版社, 2004. 8:18.
- 曾建生《解读鲁迅小说应具有的几种语言观——以《狂人日记》为例[J]. 语文学刊 (高校版), 2005 年, 第 5 期.
- http://www.elib-online.com/doctors2/mental_delusion01.html, 2000-4-9.
- [s2/mental_delusion01.html](http://www.elib-online.com/doctors2/mental_delusion01.html)

ABSTRACT

**A Comparative Criticism of Two Thai Versions of
A Madman's Diary**

A Madman's diary is boasted as one of the most important contemporary Chinese literatures in modern time. This article presents a comparative criticism of two Thai translations of this literary work: 1978 year Sao Noi publishing company and 2003 year of Chumsil Thammada Company, of which macro and micro perspectives were used, respectively, in the analysis. The scope of macro perspective here included the writer's style translatability. Micro perspective, composed of translations of the title and proper nouns as well as the language and word usages, is also brought to the forefront the apparent difficulty of translation and plausible solutions. Comprehensively, the first version of the translated work belongs to Sao Noi while the second one belongs to its counterpart, Chumsil Thammada.